

רבן יוחנן בן זכאי

עבודת הכנה

רבן יוחנן בן זכאי חי בשנים שלפני חורבן בית המקדש השני, ובשנים שלאחר החורבן. (סביבות 30 - 90 לספירה) לפני החורבן כבר היה רבן יוחנן מהמנהיגים הבולטים בירושלים. שנים רבות לפני המצור הוא ראה את ההידרדרות הרוחנית, וחזה את החורבן. בזמן המצור הקשה על ירושלים, פעלה קבוצת קנאים בתוך ירושלים שלא הסכימו להיכנע לרומאים. רבן יוחנן בן זכאי ניסה בתחילה לשכנע את העם להיכנע לרומאים, וכשלא הצליח יצא אל הרומאים וניסה להציל כמה שאפשר. היו חכמים אחרים שלא הסכימו עם מעשיו, וטענו שהיה עליו לבקש יותר מהרומאים. לאחר חורבן בית המקדש ושריפתו, פקד משבר רוחני ופיזי קשה את עם ישראל.

רבן יוחנן בן זכאי ייסד מרכז רוחני חדש ביבנה מושב הסנהדרין, ושימש כנשיא בתקופה זו. הוא תיקן תקנות למצב החדש שלאחר החורבן, עם זיקה וזכרון למקדש שחרב. אחריו התמנה רבן גמליאל דיבנה, נכדו של רבן גמליאל הזקן. כמנהיג ניווט רבן יוחנן את דרכו של העם בשעה של התמודדות קשות ביותר.

א. אישיותו, תורתו והליכותיו

הגמרא שלפניך מתארת את מסירותו העצומה של רבן יוחנן בן זכאי ללימוד התורה ומתארת אדם שמקדיש את כל זמנו, ביום ובלילה ללימוד התורה והיא עיקר חייו. בסוגריים משולבים דברי הסבר וכן פרשנותו של המהרש"א - רבי שלמה איידלש בספרו חידושי אגדות על הגמרא:

תלמוד בבלי סוכה דף כח עמוד א

אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי:

מימיו לא שח שיחת חולין (=לא דיבר דיבורים של שחוק, שיחה בטלה, דיבורים "סתם") ולא הלך ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין (מהרש"א: מצוות התפילין קשורה ללימוד התורה בגלל הפרשיות שיש בה והתפילין מכונות "כתר תורה"),

ולא קדמו אדם בבית המדרש (=הוא הגיע תמיד ראשון לבית המדרש ואף אחד לא הגיע לפניו), ולא ישן בבית המדרש לא שינת קבע ולא שינת עראי (=שינה קצרה, זמנית), ולא הרהר (=לא עסק וחשב בדברי תורה) במבואות המטונפות (=במקומות מלוכלכים), (מהרש"א: למרות שהתורה היתה כל כך חקוקה בליבו ובמוחו בכל זאת נזהר שלא לעסוק בה במקומות לא ראויים) ולא הניח אדם בבית המדרש ויצא (=הוא יצא תמיד אחרון מבית המדרש), ולא מצאו אדם יושב ודומם אלא יושב ושונה (=אף פעם לא מצאו אותו יושב ושותק אלא תמיד יושב ולומד), (מהרש"א: למרות שהיה עוסק גם בלימוד עיוני, שיכול לפעמים להיות בשתיקה, עיקר לימודו היה בשינון וחזרה על תלמודו)

ולא פתח אדם דלת לתלמידיו אלא הוא בעצמו, (מהרש"א: רבן יוחנן בן זכאי ישב ולמד קרוב לפתח של בית המדרש והוא בעצמו היה זה שפתח אותה דלת בית המדרש - גם כדי לא לבטל את תלמידיו מלימוד תורה - בכך שהם יפתחו אותה וכן כדי שלא יריבו ביניהם מי יפתח את הדלת... וגם כביטוי לכך שבבית המדרש שלו לא עמד שומר שדרש תשלום בכניסה. בית המדרש היה פתוח לכולם ולא נמנעה ממי שאין לו כסף האפשרות ללמוד תורה)

ולא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם, (=כל דברי התורה שלו היו מבוססים על מה שלמד מרבו, הלל) ולא אמר הגיע עת לעמוד בבית המדרש (=לעזוב את בית המדרש) חוץ מערבי פסחים וערבי יום הכפורים. וכן היה רבי אליעזר תלמידו נוהג אחריו.

תנו רבנן: שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן. שלשים מהם ראויים שתשרה עליהם שכנה כמשה רבינו, ושלשים מהן ראויים שתעמוד להם חמה כיהושע בן נון, עשרים בינונים.

גדול שבכולן - יונתן בן עוזיאל, קטן שבכולן - רבן יוחנן בן זכאי. אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי: שלא הניח מקרא ומשנה, תלמוד, הלכות ואגדות, דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים, קלים וחמורים וגזרות שוות, תקופות וגימטריאות, שיחת מלאכי השרת ושיחת שדים ושיחת דקלים, משלות כובסין, משלות שועלים, דבר גדול ודבר קטן. דבר גדול - מעשה מרכבה, דבר קטן - היות דאביי ורבא. לקיים מה שנאמר: "להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא" (משלי ח, כא). (=כלומר רבן יוחנן בן זכאי עסק בכל חלקי התורה הרבים והמגוונים)